

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/94972>

Please be advised that this information was generated on 2019-11-20 and may be subject to change.

is in zijn gedegen verdediging van het model van 'wederzijds inclusivisme' in ieder geval veel gebalancerder. Het tweede deel van de bundel geeft een analyse van een aantal concrete religieuze criteriologieën. De bijdragen van A. Renz over de wederzijdse beoordeling van christendom en islam, en die van Schmidt-Leukel over de wederzijdse beoordeling van christendom en boeddhisme bevatten daarbij tal van inzichten die het niveau van een gemiddelde bundel verre overtreffen. Het slotartikel van U. Winkler opent nieuwe perspectieven door te laten zien hoe een nieuwe verbinding tussen Israël-theologie en religie-theologie leidt tot een op religieuze anderen gericht gebruik van de notie 'uitverkiezing'. (Pim Valkenberg)

H.M. Sonnemans, *Dialog der Religionen: Wege und Ziele – Differenz und Einheit* (Begegnung: Kontext.-dial. Studien z. Theol. der Kulturen und Religionen, 14), Bonn, Borengässer, 2005; 273 blz., € 28,-, ISBN 3-923946-71-6.

Tussen 1998 en 2005 was S. hoogleraar in de fundamentele theologie, de godsdienstfilosofie en de theologie van de godsdiensten aan de katholieke theologische faculteit van de Rheinische Friedrich Wilhelms-universiteit te Bonn. In het jaar van zijn emeritaat verscheen deze bundel in de serie 'Begegnung', uitgegeven door zijn voorganger H. Waldenfels (tussen 1977 en 1997). Bovenstaande gegevens zijn echter niet in de bundel zelf te vinden en dit maakt de verzameling van elf opstellen, met een zeer kort voorwoord, tot een geheel zonder context. S. zegt met het uitgeven van dit boek een bijdrage te willen leveren aan een dialoog die niet alleen het begrijpen van de ander maar ook een verdieping van het zelfverstaan als doel heeft, en deze theologische benadering van de interreligieuze dialoog is dan ook als een grondtoon in het gehele boek waarneembaar. Voor het overige is er niet zoveel dat de opstellen bindt; sommige zijn tussen 1992 en 2001 al eerder gepubliceerd, een aantal andere worden hier voor de eerste maal gepubliceerd. De auteur beweegt zich duidelijk in het voetspoor van K. Rahner en H. Waldenfels waarbij hij de platgetreden paden (geen pluralistische theologie, geen syncretisme in gebed) niet altijd vermijdt. Interessant is het opstel over de theologische discussie omtrent het inter- of multireligieuze vredesgebed van Assisi (1986), waarin S. laat zien dat kardinaal Ratzinger niet aarzelde zijn voorganger als paus te bekritisieren. Het feit dat S. op zijn beurt niet aarzelt enkele grote namen in de Duitse katholieke theologie (Ratzinger, Seckler) te bekritisieren en persoonlijk stelling te nemen, maakt zijn bijdrage over het vredesgebed van Assisi tot het kernstuk van dit boek. In andere bijdragen valt dan weer op hoezeer hij juist in zijn interpretatie van andere religies aan dezelfde kardinaal Ratzinger schatplichtig is. (Pim Valkenberg)

Playful Religion: Challenges for the Study of Religion. Essays by Andre Droogers, red. A. van Harskamp e.a., Delft, Eburon, 2006; 172 blz., € 30,-, ISBN 90-5972-104-7.

Dit is een bundel die is uitgegeven aan de Vrije Universiteit bij gelegenheid van het afscheid (juni 2006) van de Nederlandse cultureel-antropoloog André Droogers. Droogers heeft in het decennium '70-'80 naam gemaakt met een theorie over de verschijningsvormen en ontwikkelingen in religie, waarbij hij het werk van historicus J. Huizinga over de *Homo Ludens* (1938) als vertrekpunt heeft genomen. Het boek bevat vier eerder uitgegeven teksten van Droogers, met name over pentecostalisme, aangevuld met vier andere, nieuwe teksten van collega's die met name ingaan op vormen van religieuze pluralisme in Brazilië. Het geheel wordt afgesloten met een interview met Droogers. Centraal in het boek, in alle teksten, staat de vraag hoe religie bestudeerd kan worden (de methodologische vragen). In de antwoorden daarop staat een 'methodological ludism' voorop waarin de mens verstaan wordt als degene die betekenissen geeft aan zijn/haar wereld op twee (of meer) niveaus tegelijk. De mens speelt een spel waarin hij/zij is ingeweven in symboolsystemen die cognities bevatten welke verwijzen naar de werkelijkheid waarin we leven en naar een andere werkelijkheid. Met name religie is een geprivilegieerde wijze om tegelijk en naast elkaar in twee of meer domeinen de werkelijkheid te classificeren. Voor de studie van de religie impliceert dit dat de onderzoeker altijd dient te manoeuvreren in het grensgebied van het eigen domein van de religie, het domein van de sociale wetenschappen en het domein van de godsdienstwetenschappen. De onderzoeker dient daarom ook altijd te manoeuvreren tussen de gezichtspunten van hen die delen in het religieuze perspectief op de werkelijkheid en hen die naar deze gezichtspunten kijken. (Toine van den Hoogen)